

بررسی نقش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر اساس تقاضا محور با استفاده از مدل SWOT

محمود تقی پور^۱
مرتضی محمدیان دهکردی^۲
لادن حسینی^۳

چکیده

آموزش‌های مهارت محور از زیربنایی‌ترین ارکان نهضت علمی- مهارتی هستند. در جهان فراصنعتی توسعه به معنی عام، بدون توجه به این آموزش‌ها مفهوم نخواهد داشت. آموزش‌های مهارت محور می‌توانند همزمان با ارائه دانش خاص مربوط به شغل، کارایی و توانایی فرد در انجام آن حرفه و چگونگی تحلیل شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی متناسب با کسب و کار را ارتقا دهند. نظام آموزش مهارتی به عنوان بخشی از نظام آموزشی کشور تحت تأثیر اسناد بالادستی بویژه نقشه جامع علمی کشور قرار دارد. این نقشه به عنوان راهنمای مسیر حرکت علم و فناوری، روشنگر راهی است که در آن نحوه طی مسیر، منابع و امکانات لازم، چگونگی تقسیم کار در سطح ملی و الزامات طی این مسیر تا رسیدن به سر منزل مقصود و نیل به هدف ارتقای ایران در حوزه علوم و فناوری در سطح ملی و بین‌المللی در نظر گرفته شده است. از آنجایی که هر مجموعه‌ای برای بقا باید برنامه‌های بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت خود را به صورت انعطاف‌پذیر، منظم و هدفمند پایه‌ریزی کند، بنابراین لازم است علاوه بر ارتقای درک شرایط محیطی و محاطی جامعه، نیازسنجی نیز بر مبنای تقاضای مراجع‌کنندگان صورت گیرد. بر همین اساس تحقیق حاضر با هدف تعیین نقش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر اساس تقاضا محور با استفاده از مدل SWOT پایه‌ریزی شده است و نتایج نشان داد اگر بخواهیم میزان اثر بخشی و کارایی آموزش‌های مهارت محور در سطح جامعه را ارتقاء دهیم، داشتن دید کافی در زمینه میزان تقاضا می‌تواند مثمر‌تر باشد.

کلید واژگان: آموزش‌های مهارت محور، تقاضا محور، روش SWOT

^۱مدیرکل اداره آموزش فنی و حرفه‌ای استان چهارمحال و بختیاری- ۰۹۱۳۳۸۱۶۲۷۷ - mahmood_t55@yahoo.com
^۲مسئول واحد مشاوره اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان چهارمحال و بختیاری- ۰۹۱۳۱۸۱۲۳۵۰ - mr.dehkordi@yahoo.com
^۳عضو هیئت علمی رشته معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجن، استان چ و ب- ۰۹۱۳۳۸۱۱۷۶۳ - ladanhosseini.20@gmail.com

مقدمه

امروزه تربیت نیروی انسانی ماهر و متخصص و کارآمد از عوامل کلیدی و انکارناپذیر در توسعه اقتصادی و اجتماعی هر کشور محسوب می‌گردد و هر نوع سرمایه‌گذاری کلان در بخش‌های مختلف اقتصادی نیازمند به برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در بخش نیروی انسانی و توسعه منابع این نیرو می‌باشد. نظام جمهوری اسلامی ایران برپایه ایمان به کرامت و ارزش والای انسان یکی از راههای تامین قسط و عدل، استقلال سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و نیز همبستگی ملی را استفاده از علوم و فنون و تجارب پیشرفته بشری و تلاش در پیشبرد آنها می‌داند. سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور وابسته به وزارت کار و امور اجتماعی براساس قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بعنوان متولی و مجری آموزشهای فنی و حرفه‌ای کوتاه مدت در بخشهای کشاورزی، صنعت و خدمات می‌باشد. این سازمان که فراگیرترین دستگاه آموزشی کشور در این زمینه می‌باشد می‌کوشد در حیطه وظایف خود دستیابی به هدفهای تعیین شده در قانون اساسی را ممکن سازد و تا رفع نیاز بازار کار، فعالیتهای خود را توسعه دهد و در عین حال بر جنبه کیفی آن نیز تاکید داشته، سعی می‌نماید مهارت شاغلین را با تکنولوژی روز همگام سازد. سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور جمهوری اسلامی ایران با ایجاد زمینه‌های لازم برای تعلیم و تربیت جوانان و نوجوانان مستعد و علاقمند به حرفه‌آموزی، بازآموزی، ارتقاء مهارت شغلی در سطوح مختلف مهارتی، تربیت مدیران و سرپرستان، تربیت مربیان متخصص و ورزیده از طریق ایجاد مراکز فنی و حرفه‌ای ویژه برادران و خواهران، مراکز کارآموزی تکمیل مهارت و تخصص‌های ویژه، مرکز تربیت مربی، مراکز جوار کارخانجات فعالیت می‌نماید. این سازمان به منظور تحقق اهداف آموزشی خودستادی و ادارات کل آموزشی در سطح مراکز استانها با برگزاری دوره‌های مختلف آموزشی فنی و حرفه‌ای مهارت ۳ تا ۱۸ ماهه از طریق مراکز آموزشی متعلق به سازمان و مراکز آموزشی بخش غیردولتی (آموزشگاههای آزاد) با ایجاد بیش از ۶۰۰ رشته آموزشی توانسته است اقدام به مهارت‌آموزی به جویندگان کار و شاغلین در بخشهای مختلف تولید نموده و به موازات آن با اجرای طرحهایی نظیر طرح آموزشهای سیار، آموزش صنعت ساختمان و آموزش در پادگانها، آموزش در زندانها، خودباوری فنی به موفقیت چشمگیری نایل آید. به موازات برنامه‌های آموزشی سازمان و در جهت اجرای هر چه بهتر آموزشها، فعالیتهای پژوهشی، عمرانی و تجهیز و توسعه منابع انسانی صورت می‌پذیرد که اهم آنها عبارتند از: تدوین جزوات و استانداردهای آموزشی براساس کدهای بین‌المللی، تجدیدنظر در استانداردهای مهارت، تهیه استاندارد مشاغل، تحقیق و پژوهش در برنامه‌های آموزشی و وسایل کمک آموزشی و سمعی و بصری، تجهیز و راه‌اندازی کارگاههای مراکز، اجرای پروژه‌های ساختمانی مراکز جدید الاحداث، راه‌اندازی کارگاه‌های درجه یک، آزمون اصناف، تعیین صلاحیت علمی-فنی متقاضیان آموزشگاههای آزاد و مربیگری، برگزاری همایشهای تخصصی، صدور پروانه مهارت فنی برای کارگران ساختمانی، ساده‌سازی قوانین و دستورالعملهای اجرایی در بخشهای مختلف به منظور حذف تشریفات.

روش شناسی

این پژوهش از طریق مشاهدات میدانی (بازدید از واحدهای آموزشی در سطح استان)، مصاحبه و نظرخواهی از گروه کارشناسان مشاوره و هدایت‌های آموزشی مستقر در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای استان، مربیان رسمی، حق‌التدریس و مدیران و موسسان آموزشگاه‌های آزاد استان صورت پذیرفت و نتایج جمع‌بندی نظرات کلیه مصاحبه‌شوندگان در بخش یافته‌ها بیان شد.

سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور وابسته به وزارت کار و امور اجتماعی که از ادغام سه نهاد آموزشی در سال ۱۳۵۹ و به منظور ارائه آموزشهای فنی و حرفه‌ای تشکیل گردیده و بر اساس بیش از ده قانون موضوعه و ماده ۱۵۱ قانون برنامه سوم و تنفیذ آن در برنامه چهارم، متولی آموزش های فنی و حرفه‌ای کوتاه مدت بوده و مسئول کمیته تخصصی آموزش های فنی و حرفه ای غیررسمی با عضویت ۱۶ وزارتخانه و سازمان و در نهاد کارگری و کارفرمایی است فعالیت های آموزشی خود را در دو بخش دولتی و غیر دولتی اجرا نماید.

این سازمان علاوه بر ستاد مرکزی، دارای ۳۱ اداره کل در سطح کشور و یک مرکز تربیت مربی می‌باشد و به منظور دستیابی به تازه‌های علوم و فن آوری روز و همگامی با استانداردهای بین المللی، همواره سعی بر گسترش روابط بین المللی از جمله با سازمان بین المللی کار (ILO) و سازمان بین المللی آموزش حرفه‌ای و کشورهای مختلف دنیا نموده است. در این راستا سازمان صرفنظر از تفسیر کلیت ساختار تشکیلاتی، صرفاً در قسمت آموزش، با پشتیبانی حوزه پژوهش فعالیت های خود را در چارچوب استانداردهای بین المللی انجام می‌دهد.

توسعه ی کمی و کیفی آموزش های مهارت و فناوری مبتنی بر پژوهش های کاربردی و آمایش سرزمین، طراحی و تدوین مدل ها و روش های انعطاف پذیر در آموزش های مهارت و فناوری تقاضا محور، نیازسنجی مستمر آموزشی مبتنی بر آمایش سرزمین و برنامه ریزی، سازماندهی و هدایت آموزش های مهارت و فناوری با توجه به نظام های آموزشی بین المللی، معرفی و هدایت فارغ التحصیلان نظام آموزش مهارت و فناوری به بازار کار، تأمین نیاز گروه های هدف همچون شاغلین اصناف و صنایع، کارجویان، روستاییان، دانشجویان و فارغ التحصیلان دانشگاهی، زنان نظام جامع مهارت و فناوری از دیگر اهداف و رسالت های سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور است.

اهداف سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

با گذشت سه دهه از ظهور نظریه توسعه مبتنی بر دانائی، همه اتفاق نظر دارند که توسعه یک کشور بدون توسعه ظرفیت های یادگیری و نهادینه شدن دانائی در تمامی ارکان اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ناممکن است. دو ویژگی مهم اقتصادهای دانش بنیان، فراوانی منابع بدلیل گسترش دانش در تمامی سطوح و تدارک نیروی کار بسیار آموزش دیده و مطلع است. در این اقتصاد، دانش و مهارت دارائی های کلیدی هستند و به عبارت دیگر سرمایه های انسانی، زیربنای تأمین این دو وجه هستند. از آنجاکه تدارک منابع مذکور یا عبارتی برنامه ریزی توسعه منابع انسانی مستلزم شناسائی دقیق و همه جانبه نیازها است، شناسایی ویژگی های سرمایه انسانی تعیین نیازهای کیفی، گام اول در برنامه ریزی توسعه منابع انسانی است. قرار گرفتن در مسیر توسعه و دستیابی به توسعه پایدار، امروزه یکی از آرمان های جوامع بشری است. سازمان های جهانی مانند یونسکو راه های دستیابی به این توسعه را بدون در نظر گرفتن شرایط اختصاصی و اقلیمی کشورها بررسی کرده و راهکارهای کلی را در معرض افکار عمومی قرار داد ه اند. یکی از عوامل مهم در دستیابی به توسعه به تأکید سازمانهای بین الملل توجه به آموزشهای فنی و حرفه‌ای است. کشورهای توسعه یافته امروزی از دهه ۱۹۷۰ به این راز موفقیت دست یافته و برای آن برنامه ریزی کرد ه اند و از یکی دو دهه بعد به دستاوردهای آن نائل گشته اند. رشد تولید ناخالص داخلی سرانه، پیشرفت صنعتی، افزایش درآمد سرانه، افزایش رضایتمندی و توانمندی های فردی، اشتغال مفید و ... از دستاوردهای این مهم است. در حال حاضر، آموزش فنی و حرفه ای به دو صورت رسمی و غیررسمی ارائه می شود. آموزش و پرورش و دانشگاه های علمی، کاربردی متولی آموزش رسمی و وزارت کار متولی آموزشهای غیررسمی است. توصیه یونسکو برای دهه های هزاره سوم درمورد آموزش های فنی و حرفه ای، که سه هدف اساسی را برای این آموزش ها مطرح نموده، مورد توجه و استقبال بسیاری از کشورها قرار گرفته است که این اهداف عبارتند از: تقویت آموزشهای فنی و حرفه ای به منزله جزء لازم یادگیری مادام العمر؛ جهت دادن آموزش فنی و حرفه ای به سمت توسعه پایدار و فراهم آوردن آموزش فنی و حرفه ای برای همه.

سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور نیز با توجه به وظیفه خطیری که بر دوش دارد دو مقوله اساسی تربیت نیروی کار ماهر و نیمه ماهر (آموزش جویندگان کار فاقد مهارت) و ارتقاء مهارت نیروی کار شاغل را به جد در حال پیگیری می‌باشد. به تحقیق ثابت شده است، آن چه در نهایت، خصوصیت و روند توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور را تعیین می‌کند، منابع انسانی آن کشور است و نه سرمایه و منافع مادی آن. بر طبق نظریه هاربیسون نظریه پرداز توسعه: منابع انسانی پایه اصلی ثروت ملت‌ها را تشکیل می‌دهند. سرمایه و منابع طبیعی عوامل تبعی تولیداند. درحالی که انسان‌ها عوامل فعالی هستند که سرمایه‌ها را متراکم می‌سازند، از منابع طبیعی بهره برداری می‌کنند، سازمان اجتماعی، اقتصادی و سیاسی را می‌سازند و توسعه ملی را به جلو می‌برند. کشوری که نتواند مهارت‌ها و دانش مردمش را توسعه دهد و از آن به نحو موثری در اقتصاد ملی بهره برداری کند، به وضوح قادر نیست هیچ چیز دیگری را توسعه بخشد.

توسعه منابع انسانی، شرط لازم نیل به اقتصاد مبتنی بر دانائی است و این توسعه بدون شناسایی نیازهای آموزشی- مهارتی سرمایه انسانی میسر نیست. اغلب نظام‌های آموزشی دنیا در دوره متوسطه به دو بخش آموزش‌های نظری و فنی و حرفه‌ای تقسیم می‌شوند. آموزش‌های نظری، دانش آموزان را برای ورود به دانشگاه و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، افراد را برای ورود به دنیای کار آماده می‌سازند. آموزش‌های فنی و حرفه‌ای می‌تواند با انتقال مهارت و شایستگی مورد نیاز، پاسخگویی به نیازهای در حال تغییر بازارکار و برابری فرصت‌ها را برای همه افراد در بخش‌های دولتی و غیردولتی محقق سازد و به طور چشمگیری از ضایعات و هزینه‌های تولید بکاهد و قدرت رقابت در بازارهای جهانی را ایجاد نماید. این نوع از آموزش‌ها به عنوان یکی از ارکان توسعه پایدار مورد پذیرش و تأکید سازمان‌های بین‌المللی مانند یونسکو (سازمان فرهنگی، آموزشی ملل متحد UNESCO)، یونیوک (برنامه بین‌المللی سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد در زمینه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای- UNEVOC)، و آی‌ال‌او (سازمان بین‌المللی کار International Labor Organization) قرار گرفته است. به گزارش یونسکو در کنفرانس بین‌المللی پاریس در سال ۱۹۸۹ و کنفرانس سنول در سال ۱۹۹۹، در توسعه پایدار، انسان محور توسعه است و کلید آن آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای است. به عبارت دیگر توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای موجب افزایش سرمایه انسانی، اجتماعی، فیزیکی و مالی شده است و این افزایش سرمایه موجب توسعه پایدار سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و توسعه پایدار مجدداً موجب توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای می‌شود. بسیاری از کشورهای توسعه یافته امروزی با شناخت دقیق توسعه کمی و کیفی همزمان این فرایند در زمینه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به عنوان یکی از شاخص‌های اصلی توسعه انسانی اقدام نموده‌اند.

این نوع از آموزش همراه با تعامل با بازارکار و ذینفعان و استفاده از توان بالقوه و بالفعل سایر دستگاه‌های می‌تواند موجب بهبود شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی گردد. از دهه ۱۹۷۰ و پس از مواجهه غرب با رکود اقتصادی و بیکاری جوانان بسیاری از نظام‌های آموزشی دنیا، برنامه ریزی برای توسعه اقتصادی خود را با تحول در نظام آموزش فنی و حرفه‌ای آغاز کردند. این روال در دهه ۱۹۹۰ افزایش یافت، به گونه‌ای که بسیاری از کشورهای در حال توسعه نیز به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و اصلاح نظام آموزشی در این زمینه توجه جدی نمودند و این آموزش‌ها را در اولویت آموزش‌های رسمی خود قرار داده و برای مشکلات اساسی این حوزه، یعنی شأن و منزلت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، ارتباط دستگاه‌های آموزش دهنده با بهره‌بردار و هزینه‌بر بودن این آموزش‌ها چاره‌اندیشی کرده و به موفقیت‌های چشمگیری در زمینه توسعه اقتصادی و کاهش نرخ بیکاری و . . . دست یافته‌اند. از تأثیرات مثبت رشد آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، رشد تولید ناخالص داخلی سرانه (GDP) است. پس می‌توان به قاطعیت عنوان کرد بر طبق دیدگاه عمومی، اجتماعی و کلان‌تئوری سرمایه انسانی رابطه مستقیم بین نیاز به نیروی انسانی آموزش دیده در بازار کار و گسترش سیستم‌های آموزشی وجود دارد.

اهم فعالیت‌های آموزشی سازمان فنی و حرفه‌ای کشور

- سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور در دو بخش دولتی و غیردولتی در جهت ارایه مهارت های حرفه ای به جوانان علاقمند و جوایای کار و شاغلین فعالیت آموزش دارد. اهم فعالیتهای آموزشی در دو بخش عبارتند از :
- اجرای برنامه های آموزشی مهارت های فنی و حرفه ای مورد نیاز در بخش های مختلف صنعت، کشاورزی و خدمات از طریق مراکز آموزشی سازمان یا مراکز جوار کارخانه یا خط تولید و آموزشگاه های آزاد.
 - نظارت بر امر آموزش در مراکز آموزشی تحت نظم سازمان و آموزشگاه های آزاد.
 - بازرسی و اجرای آزمونهای پایان دوره آموزشی.
 - اجرای برنامه های آموزشی تربیت مربی، کارشناس آموزشی و تعلیمات سرپرستی.
 - تشکیل دوره های آموزش ویژه جهت ارتقاء مهارت مربیان.
 - همکاری با سازمان ها و واحدهای آموزشی و صنایع کشور به منظور هماهنگی در تامین کادر آموزشی مورد نیاز بخش آموزش فنی و حرفه ای.
 - تهیه و تنظیم سوال های آزمون براساس مطالب پیش بینی شده در استانداردهای ملی مهارت و آموزشی.
 - اجرای آزمون کارآموزان و متقاضیان تعیین درجه مهارت و تاسیس آموزشگاه های آزاد و مسابقات ملی و بین المللی مهارت کارگران.
 - تشخیص صلاحیت فنی متقاضیان تاسیس آموزشگاه های آزاد و صدور اجازه نامه تاسیس آموزشگاه.
 - جمع آوری اطلاعات و آمار در رابطه با عملکرد کمی و کیفی آموزشگاه ها و مراکز و مکانهای آموزشی و کاربرد شیوه های مختلف آموزش.

مدیریت استراتژیک بر SWOT (مدل استراتژیک هاروارد)

سازمان ها پیوسته در حال تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی هستند از این رو لازم است جهت هرگونه تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی راهبردی در سازمان نسبت به شناخت وضع موجود از طریق بررسی عوامل محیط درونی و بیرونی اقدام شود. این وظیفه بر عهده تحلیلگران محیطی است که جهت شناسایی فرصتها و تهدیدات به دقت اثر متغیرهای محیطی بر تمام بخش ها و ارکان سازمان اعم از نهاده‌ها و ستادها را بررسی کنند. به عبارت دیگر از طریق تحلیل محیطی است که فرصت ها و تهدیدات محیط مشخص شده و بر آن اساس و با توجه به شناسایی ای که قبل از آن از نقاط قوت و ضعف درونی سازمان باید بدست آمده باشد هدف ها را تعیین کرده و رویه‌ها و سیاستهای سازمانی را مشخص می‌کند. این امر به مدیریت یاری می‌رساند در مقابله با فرصت ها و تهدیدات محیط بیرونی رویه‌ای هماهنگ و یکپارچه اتخاذ کند و به اهداف خود به نحو شایسته‌ای دست یابد. این امر بخصوص از اوایل دهه ۸۰ و به دنبال فشارهای رقابتی برای بیشتر سازمانها محرز گردید که برای بقا و تداوم حیاتشان می‌بایست بخشی از توان و انرژی خود را صرف شناخت محیط تجاری خود بنمایند از این رو مفاهیم و تئوری های مدیریت استراتژیک شکل گرفته و عنصر شناخت وضع موجود جهت مقابله با بحرانهای پیش رو و همچنین فرموله کردن مسیر حرکت در قالب آگاهی از فرصتها و تهدیدات مطرح گردید.

معرفی تحلیل SWOT

تحلیل SWOT برای اولین بار در سال ۱۹۵۰ توسط دو فارغ التحصیل مدرسه بازرگانی هاروارد به نامهای جورج آلبرت اسمیت و رولند کریستنسن مطرح شد. در آن زمان این تحلیل ضمن کسب موفقیت‌های روز افزون به عنوان کسب ابزار مفید

مدیریتی شناخته شد. اما شاید بیشترین موفقیت مشهود این تحلیل زمانی بدست آمد که Jack Welch از جنرال الکتریک در سال ۱۹۸۰ از آن برای بررسی استراتژی های GE و افزایش بهره‌وری سازمان خود استفاده کرد.

SWOT سرواژه عبارت قوتها (Strengths) ، ضعف‌ها (Weaknesses) ، فرصت‌ها (Opportunities) و تهدیدات (Threats) است گام اول در مراحل برنامه ریزی استراتژیک تعیین رسالت، اهداف و مأموریت های سازمان است و پس از آن می‌توان از طریق تحلیل SWOT که یکی از ابزارهای تدوین استراتژی است، برای سازمان استراتژی طراحی کرد که متناسب با محیط آن باشد. با استفاده از این تحلیل این امکان حاصل می‌شود که اولاً به تجزیه تحلیل محیط‌های داخلی و خارجی پرداخته و ثانیاً تصمیمات استراتژیکی اتخاذ نمود که قوت‌های سازمان را با فرصت‌های محیطی متوازن سازد.

نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدات بر اساس نظام آموزشی عرضه محوری

سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور که متولی امر آموزش های مهارت محور براساس استانداردهای بین المللی می باشد از دیر باز با توجه به رویکرد عرضه محوری آموزش های خود جهت مخاطبین و متقاضیان موفق به دستاوردهای مهم علمی- پژوهشی در سطوح ملی و بین المللی در حوزه های مختلف شده است. براساس تحلیل SWOT میتوان اذعان داشت: وجود کارگاه های مجهز و مطابق با استانداردهای بین المللی، مربیان آموزش دیده که اطلاعات آنان بصورت منظم و براساس برنامه ریزی های مدون به روز و بهنگام می شوند، برند مطرح ملی و بین المللی از دید مخاطبین و متقاضیان، ارش و اعتبار کسب شده گواهینامه های ارائه شده در عرصه های ملی و بین المللی، تنها سازمان دارای مجوز ارائه آموزش های مهارتی از سوی سازمان جهانی کار (ILO) ، ضریب نفوذ بالای آموزش های مهارتی (وجود بالغ بر ۶۰۰ مرکز آموزش دولتی، ۱۷۰۰ آموزشگاه آزاد بخش خصوصی، فعالیت بیش از ۳۵ هزار مربی و آموزش بیش از ۱/۵ میلیون نفر آموزش های شغل و شایستگی به اقشار مختلف جامعه)، نرخ رو به رشد و فزاینده درخواست های آموزشی، پراکندگی قابل ملاحظه و چشمگیر مراکز ثابت آموزش های فنی و حرفه‌ای در اقصی نقاط کشور، وجود مخاطبین و افراد واجد شرایط در محیط های خاص (زندانها، پادگانها، کمپ های ترک اعتیاد، مراکز بازپروری و . . .)، تعامل و تبادل نظر و اندیشه های مهارتی جهت همکاری های مشترک کاری با قسمت اعظم جامعه جهت رشد و اعتلای نظام جامع مهارتی کشور جهت تربیت نیروی کار ماهر و نیمه ماهر با سازمان ها، ارگانها، نهادها، دوایر دولتی و غیر دولتی در راستای رشد اقتصادی جهت افزایش تولید ناخالص ملی (GNP) را میتوان از نقاط قوت و قدرت سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور دانست. رشد سریع تکنولوژی، بروز و نمود مشاغل جدید، تولد فناوریهای هویت ساز و نرم، عدم انطباق آموزش های سازمان با حوزه های الکترونیک، ارتباطات و اطلاعات، عدم ورود آموزش های سازمان به فناوری های نانو بعلت هزینه های بالا، بروز و ظهور رشته های دانشگاهی جدید، تغییر ذائقه مخاطبین آموزش های فنی و حرفه‌ای، عدم ارتباط بین سرمایه انسانی با ابعاد عرضه و تقاضای آموزش های مهارتی در سطح جامعه، عدم هماهنگی و همسویی سیستم آموزش مهارتی با نیازهای اقتصادی و نیروی کار در سطوح ماهر و نیمه ماهر در مدل عرضه محوری آموزش های فنی و حرفه‌ای، عدم ساختار معین و مشخص آموزش های مهارتی در مدل عرضه محوری بر اساس نیازسنجی، امکان سنجی و بازار سنجی آموزش های ارائه شده، عدم ارتباط منطقی و دوسویه بین آموزش های مهارتی در ساختار عرضه محوری بر اساس نظریه هزینه - فایده، عدم تطابق بین کار آموزان به لحاظ کیفی و کمی (رشته تحصیلی، سطح سواد علمی و عملی، تیپ و اناگرام شخصیتی، ضرایب هوشی IQ و EQ ، عدم درک صحیح کارآموزان از آینده پژوهی رشته های مورد درخواستی در مدل عرضه محوری، گاهاً طولانی بودن دوره های آموزشی عرضه شده، عدم هدف گذاری مناسب و مشخص بر اساس معیار و اصولی معین و مشخص از طرف متقاضی و کارآموز، عدم علاقمندی کارآموزان از رشته های انتخابی، عدم انگیزه، رغبت شغلی در بین اکثر کارآموزان به سبب ناهنجاری های اجتماعی من جمله (آینده و امنیت شغلی)، عدم درک صحیح و کاربردی از آموزش های مهارتی بعنوان یک اصل تاثیرگذار، عدم تبیین نقش و جایگاه آموزش های مهارتی به عنوان عنصر متمم در کنار آموزش های عالی، عدم اطلاع رسانی های وسیع و تاثیر گذار بر مخاطبین بعلت هزینه های بالای تبلیغاتی

و فراوانی رشته های مورد عرضه شده جهت عموم جامعه، عدم هماهنگی و همسویی رشته های مهارتی با سرفصل های دانشگاهی در مقاطع مختلف آموزش عالی را میتوان گوشه ی از نقاط ضعف آموزش های مهارتی بر اساس مدل عرضه محوری بر شمرد.

تغییردر ارائه خدمات، تغییر نقش ها و مسئولیت ها، تغییر ساختار، تغییر تکنولوژی ها، تاسیس و راه اندازی دانشگاه های مختلف به قسمی که اغلب این دانشگاه ها در جوار قطب های صنعتی فعال شده اند و قسمت اعظمی از نیروهای مهارتی واحدهای صنعتی را علاقمند به فراگیری آموزش های صرفا تئوری کرده اند تا مهارت های عملی، صدور بی رویه مجوزهای آموزشی و گاه عدم نظارت، ارزشیابی و ارزیابی های مدون و مشخص به لحاظ کمی و کیفی از بخش های که مجوز آموزش های مهارتی را در خارج از سازمان آموزش فنی و حرفه ای دریافت کرده اند، بالا گرفتن تب مدرک گرایی به سبب ترجیح دادن قسمت اعظمی از جامعه به دلایلی از جمله ارتقای موقعیت شغلی، امید به استخدام در ادارات دولتی و یا مراکز علمی و دانشگاهی، پذیرش بیش از حد و اندازه دانشجویان در مقاطع تحصیلات تکمیلی و عدم پذیرش فراگیری آموزش های مهارتی به سبب تضعیف جایگاه اجتماعی، ایجاد شکاف و فاصله بین آموخته های دانشگاهی و آنچه در جامعه مورد نیاز است را میتوان از قبیل تهدیدات جدی پیرامون آموزش های عرضه محوری دانست.

یافته ها

پس از جمع بندی نهایی گزارشات ، مشاهدات میدانی ونظرسنجی های انجام شده، نتایج ذیل در قالب نتیجه گیری در جدول الگوی SWOT بصورت پیشنهادی با عناوین فرصت های پیش روی آموزش های سازمان بر اساس مدل تقاضا محوری ارائه شده است.

جدول ۱- تحلیل مدل SWOT

عوامل خارجی	عوامل داخلی	ضعف ها (W)	قوت ها (S)
تهدیدها (T)	WT: به حداقل رسانیدن زینهای ناشی از تهدیدها و نقاط ضعف	ST: استفاده از نقاط ضعف برای جلوگیری از تهدیدها	
فرصت ها (O)	WO: استفاده از مزیت فرصت ها برای جبران نقطه ضعف ها	SO: استفاده از نقاط فرصت ها با استفاده از نقاط قوت	

الف- راهکارهای پیشنهادی حاصله از برآیند نقاط قوت (SO) و نقاط ضعف (WO) در راستای تهدیدهای موجود

۱-تعامل و هم افزایی با بخش های درگیر مسائل نظام آموزش مهارتی.

۲-برنامه ریزی های مدون و مشخص جهت به روز سازی و به هنگام کردن دانش مربیان سازمانی از آخرین دستاوردهای علمی- تحقیقاتی.

۳-ارائه آموزش های مهارتی بر اساس نیاز سنجی، بازار سنجی و امکان سنجی های مورد تائید از مراجع ذی صلاح.

۴- تهیه برنامه اجرایی جهت بکارگیری توان قوایی بخش خصوصی در ارائه آموزش هایی با محوریت سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور.

- ۵- استفاده از پژوهش‌های انجام شده در خصوص بازار کار و آموزش‌های مورد نیاز و اثر بخش.
- ۶- توسعه برنامه‌های آموزشی مبتنی بر محیط کار واقعی با هدف اشتغال پایدار.
- ۷- تهیه فهرست مشاغل و فرهنگ ملی مشاغل با هدف احصاء نیازهای آموزشی براساس مدل تقاضا محوری آموزش‌های مهارتی.
- ۸- تهیه بانک اطلاعاتی از مشاغل صنعتی مورد نیاز و نظر متقاضیان آموزش‌های مهارتی بر اساس استناد بالادستی، آمایش سرزمینی و ...
- ۹- تخصیص اعتبار تبلیغاتی ویژه جهت آشنایی اقشار جامعه با آموزش‌های مهارتی به سبب تقویت ساختار تقاضا محوری آموزش‌های مهارتی.
- ب- راهکارهای پیشنهادی حاصله از برآیند نقاط قوت (SO) و نقاط ضعف (WO) در راستای فرصت‌های موجود**
- ۱- تهیه چشم انداز کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت در عرصه آموزش‌های مهارتی با حضور بخش‌های مختلف درگیر حوزه اشتغال به جهت دارا بودن پتانسیل‌های خوب این بخش در حوزه آموزش.
- ۲- تهیه بسته‌های آموزشی منطبق با پیشرفت‌های تکنولوژی با مشارکت ذینفعان جهت ورود سازمان به عرصه‌های آموزشی جدید براساس پارامترهای ورودی و احصاء نیازهای آموزشی از سطح تا بطن جامعه.
- ۳- الگو برداری از تجربیات سایر کشورها در حیطه آموزش‌های مهارتی به روش تقاضا محوری.
- ۴- اصلاح و بروزرسانی استانداردهای آموزشی منطبق با بازار کار به جهت علاقمندی و استقبال کارآموزان و متقاضیان آموزش‌های مهارتی بر اساس احساس نیاز.
- ۵- تشکیل کارگروه تفاهم نامه‌ها و بررسی موانع و ارائه راه کارها در راستای عرضه محوری آموزش‌های فناوری.
- ۶- بازدید از مراکز صنعتی توسط کارشناسان و مربیان مناطق جهت ارتقا سطح علمی و به روز رسانی اطلاعات مشاغل و احصاء عرضه آموزش‌های مهارتی در راستای تقاضا محوری.
- ۷- تشکیل کارگروه مشترک با دفتر آموزش در صنایع سازمان، دفتر مشاوره و هدایت‌های آموزشی سازمان، دفتر آموزش‌های روستائی، واحد صنعت مستقل در دانشگاهها و ... در خصوص همکاری در ارائه آموزش به روش توسعه خوشه‌های صنعتی بر اساس تقاضا محوری آموزش‌های مورد وثوق مخاطبین.
- ۸- تهیه طرح نیازسنجی آموزشی در کارگروه‌های اشتغال مناطق و ارائه آموزش‌های هدفمند جهت پر رنگ کردن آموزش‌های تقاضا محوری مهارت.
- ۹- بکارگیری پژوهش‌های انجام شده در راستای تقاضا محوری آموزش‌ها در ارائه خدمات شغلی و آموزشی.
- ۱۰- تهیه طرح‌های تشویقی و بسته‌های حمایتی از مربیان جهت فراگیری و ارائه آموزش‌های مشاغل نوین و ارزشمند.
- ۱۱- تخصیص اعتبار مناسب با برنامه‌های ارائه شده جهت فعالیت تیم‌های عملیاتی برآورد نیازهای تقاضا محوری.

۱۲- بررسی اقتصادی و توجیهی مشاغل در حال آموزش در سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور و تخمین طول عمر مفید این مشاغل با توجه به آمارهای مستند مرکز آمار در خصوص جمعیت، جنسیت، رنج سنی جامعه، تعداد فراگیران سطوح آموزش و پرورش و آموزش عالی در حال تحصیل، و... به جهت برنامه ریزی های تاثیر گذار و کاربردی.

۱۳- به روز رسانی منابع موجود سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور اعم از تجهیزات جدید و آینده پژوهی نیازهای در شرف تقاضا.

۱۴- بالا بردن توان علمی و تخصصی مربیان و کارشناسان از طریق مرکز تربیت مربی با توجه به ورودی های جدید در عرصه مهارت های جدید و مورد تقاضا جهت آموزش.

۱۵- بهینه سازی سیستم نیازسنجی و نتیجه بخش بودن آن براساس تقاضا محوری.

۱۶- تعامل بیشتر با بازار کار جهت شناسایی مشاغل جدید و برنامه ریزی جهت تهیه استانداردهای آموزشی جدید و کاربردی به جهت افزایش کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای در سطح کشور و مخاطبین این آموزش ها.

۱۷- ایجاد فصل مشترک کاری با سازمان های مردم نهاد(NGO)، تشکل های فنی و مهندسی، انجمن های علمی و... به جهت همگامی و همسو نمودن آموزش های مهارتی براساس تقاضا های واصل شده از جانب این بنگاههای علمی- تحقیقاتی و بهره مندی از پتانسیل های بالقوه نیروهای انسانی دارای سطح دانش به روز اعضای این تشکل ها در آموزش مهارت های متقاضیان.

۱۸- استفاده از یافته های پژوهشی موسسات و منطبق کردن یافته ها بر اساس مهارت های فنی و حرفه ای بر اساس سیستم تقاضا محوری.

۱۹- تهیه برنامه های مختلف جهت همکاری با سایر دستگاه ها و بخش خصوصی جهت معرفی سازمان و وجود و بروز پتانسیل های بالقوه سازمانی به جهات سخت افزاری و نرم افزاری، نیروهای اداری مجرب و آموزش دیده، مربیان با تجربه و مسلط.

۲۰- احصاء مشاغل جدید منطبق با استعدادهای بالقوه و بالفعل بر اساس نیازسنجی در سطح منطقه، استان، شهرستان، شهر و روستاها با توجه به پتانسیل مراکز، آمایش سرزمین، جمعیت و... هر حوزه.

بحث و نتیجه گیری

این مطالعه با هدف بررسی نقش آموزش های فنی و حرفه ای بر اساس تقاضا محوری با استفاده از مدل SWOT انجام گرفت. برای دستیابی به اهداف مورد نظر، این پژوهش از طریق مشاهدات میدانی (بازدید از واحدهای آموزشی در سطح استان)، مصاحبه و نظرخواهی از گروه کارشناسان مشاوره و هدایت های آموزشی مستقر در مراکز آموزش فنی و حرفه ای استان، مربیان رسمی، حق التدریس و مدیران و موسسان آموزشگاه های آزاد استان صورت پذیرفت و نتایج جمع بندی نظرات کلیه مصاحبه شوندگان جمع آوری گردید.

نتایج پژوهش و پیشنهادات مفید به صورت زیر جمع بندی شده است

- افرادی که به دنبال افزایش توانمندی و موفقیت شغلی، ایجاد خلاقیت و تثبیت و توسعه شغل هستند، بیشتر مراکز آموزشی خصوصی خارج از سازمان آموزش فنی و حرفه ای را به سبب تنوع، اثربخشی، به روز و بهنگام بودن آموزش ها، انعطاف پذیری آموزش ها با خواست مخاطبین و ... را ترجیح می دهند.
 - در نظرخواهی های صورت گرفته شده بعلت همسو و هم راستا بودن آموزش های خارج از سازمانی بعلت تقاضا محوری آموزش ها، مراکز خصوصی (براساس مدل تقاضا محوری) موفقیت بیشتری در ایجاد شغل داشته اند و این امر سبب جذب حداکثری متقاضیان آموزش های مهارتی می شوند.
 - تأثیر بر افزایش مهارت و کارآیی آموزش دیدگان در بحث تقاضا محوری.
 - تقویت انگیزه و شور نشاط آموزشی برای ادامه فعالیت و کسب دانش و مهارت در شغل فعلی توسط آموزش دیدگان بعلت احساس نیاز محرز شده در انتخاب حرفه آموزشی.
 - موفقیت در تربیت نیروی کارآفرین ماهر، بعلت خود انتخابی جهت آموزش.
- و در آخر، با نگاهی اجمالی به نقاط قدرت، ضعف، تهدید و فرصت های پیش روی سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور، باید ادعان داشت جهت چابکی سازمان، جذب حداکثری متقاضیان آموزش های مهارتی، اثر بخشی به آموزش های مهارتی سازمانی، ارتقاء جایگاه سازمان به جهت اهمیت آموزش های مهارتی منجر به شغل، ارتقاء نام سازمان در حیطه مشتری مداری و ... شایسته آن است که عمده فعالیت های آموزشی سازمان با توجه به عناوین ذکر شده از قالب عرضه محوری به تقاضا محوری تبدیل گردد تا شاهد جایگاه اصلی و به حق سازمان و تاثیرات بنیادین این مجموعه بزرگ آموزشی با همه ذی نفعان به جهت رشد و اعتلای توسعه اقتصادی در سطح ملی و بین المللی باشیم.

منابع و ماخذ:

- ۱- ابریشمی، حمید؛ مهدوی، ابوالقاسم. اثرات جهانی شدن بر اشتغال و تقاضای نیروی کار ماهرو غیرماهر ایران، فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۵۸، بهار ۱۳۹۰، ۱۴۱-۱۰۷.
- ۲- امانی، عبدالرضا؛ نگرشی به روش تحلیلی SWOT، بهار ۱۳۸۹.
- ۳- دانائی، حبیب الله؛ محمودی میمندی، محمد. تدوین مدل ارزیابی مدیریت روابط با مشتری، فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۶۴، پائیز ۱۳۹۱، ۱۸۶-۱۴۹.
- ۴- شیرینی، محمد؛ نورالهی، طه. تغییرات ساختار جمعیت و تقاضای اجتماعی آموزش عالی در ایران، مجله ی بررسی های آمار رسمی ایران، سال ۲۳، شماره ۵، بهار و تابستان ۱۳۹۱، صص ۸۳-۱۰۲.
- ۵- قارون، معصومه؛ انتظاری، یعقوب. جایگاه آموزش های مهارتی در توسعه اقتصادی دانش بنیان، ۱۳۹۱.
- ۶- محبوبه، محمدعلی. آموزش های فنی و حرفه ای و راههای اصلاح آن- فصلنامه رشد آموزش فنی و حرفه ای، دوره هفتم / شماره ۱/ پائیز ۱۳۹۰.
- ۷- محمدیان، معصومه؛ رضایی، فاطمه. توده ای شدن آموزش عالی: قوت، ضعف، فرصت، تهدید-کنگره ملی آموزش عالی ایران، ۱۳۹۵.